

La gran marxa - E. L. Doctorow

En aquesta novel·la, Edgar Lawrence Doctorow (Nova York, 1931) se centra en el llarg viatge que va fer el general William Sherman i les seves tropes de seixanta-mil homes travessant Geòrgia i remuntant les dues Carolines fins que van aconseguir la rendició del general rebel Robert E. Lee. Els personatges que transiten pel llibre cobreixen tots els estrats socials: hi ha hisendats expulsats de les seves plantacions, esclaus alliberats que vaguen per territoris incerts, belles dames del sud de tarannà moral dispar, soldats de tots dos bàndols, un tinent benèvol, un coronel mèdic, un audaç general de cavalleria i el comandant en cap de l'exèrcit, el general Sherman. Per completar l'efecte dramàtic, Doctorow recorre al mateix estratagema que Philip Roth a *La marca de l'home*, és a dir, a un personatge d'origen negre que, per alguna curiositat digna d'estudis genètics, té la pell blanca com un glop de llet, circumstància que genera tot de conflictes morals. L'efecte històric es veu reforçat per l'aparició del president Abraham Lincoln i la seva esposa. Els lectors interessats en la història de la comunicació social agrairan la presència d'un fotògraf itinerant i d'un enviat de *The Times*. L'art de Doctorow consisteix a fer moure tots aquests personatges amb la naturalitat amb què els malabaristes llancen i recuperen boles o bitlles en flames. Aquest encreuament de trajectòries vitals, que tants bons resultats li havia donat amb la novel·la *Ragtime*, acosta *La gran marxa* al bestseller de qualitat. Al llarg de la narració, són molts els personatges --i, amb ells, els seus punts de vista-- que entren en contacte sense despertar malfiances en el lector.

Al contrari: costa no deixar-se endur amb plaer per aquesta novel·la que fàcilment es podria convertir en una superproducció de Hollywood, en la línia d'*Allò que el vent s'endugué*. Les aventures --bèl·liques i sentimentals-- dels protagonistes es complementen amb les aparicions del general Sherman, retòric i depressiu com un descendent del capità Ahab. Com sol succeir en les guerres, la majoria dels personatges viuen transformacions vitals sobtades, sovint concretades en escenes que deixen un solc profund a les seves vides.

Els moviments prolongats de desenes de milers de soldats en territori enemic comporten espoliacions, desercions, assassinats, execucions, rebel·lions, conflictes de competències, rivalitats internes, aliances contra natura, devastacions sistemàtiques, urgències mèdiques i canvis de bàndol, entre d'altres conseqüències que seria prolix enumerar. Alguns personatges són homèrics o shakespearians, d'altres són mesquins,

d'altres es limiten a sobreviure. Seguim les evolucions de diferents escamots, de l'estat major, dels soldats d'intendència, dels correus... Afegim-hi les pugnes entre militars i polítics, i el fet que milers de negres alliberats segueixen l'exèrcit i obtindrem un fresc en moviment que només pot controlar un novel·lista amb mà de ferro, com és el cas. Per cert, no cal llegir el llibre amb un mapa al davant, però sens dubte serveix per entendre millor l'estratègia dels caps militars.

“¿Quina guerra es lliurava més implacablement i amb més fervor i intensitat que una guerra civil? Cap guerra entre nacions no la podia igualar. (...) És clar que Anglaterra comptava amb una llarga i sagnant història de guerres civils, però això eren temes passats que s'estudiaven als col·legis privats. Ara, ho podies veure a Amèrica amb els teus propis ulls. I per molt brutals i sagnants que fossin les conteses entre els Lancaster i els York, eren combats cos a cos –destrals de guerra, piques, maces. Els xicots d'ara eren assassins de l'era industrial : disposaven de fusells de repetició que podien matar a cent metres, metralla que podia delmar una fila en avançada, canons, peces mòbils d'artilleria, munició que podia destruir ciutats senceres,. La seva guerra era tan impersonalment mortífera que podia convertir en una curiositat totes les guerres d'abans”. És la visió del periodista enviat del *Times*; afegim-hi que des de llavors hi ha hagut altres guerres que també han convertit en “curiositat” les anteriors.

El que pot sobtar més el lector català són les relacions entre els soldats dels dos bàndols, molt allunyades de les informacions que tenim d'una altra guerra civil, la d'Espanya. I no em refereixo només al fet que el coronel mèdic curi els ferits sense tenir en compte l'uniforme que porten, sinó a la confraternització entre les tropes que sorgeix immediatament després de la rendició. No trobem a *La gran marxa* l'odi visceral a l'enemic que es concreta en afusellaments sumaris, en revenges indiscriminades, en execucions polítiques que es prolonguen durant dècades. A la Guerra de Secessió, les diferències ideològiques no són insalvables: la relació dels rebels amb els negres inclou el paternalisme empàtic, i són majoria els membres de l'exèrcit federal que es podrien qualificar de racistes, començant pel general Sherman. Predomina sobretot una voluntat de girar full, de perdonar, de reconstruir entre tots el país devastat. No sóc especialista en Història d'Amèrica, de manera que ignoro si Doctorow és fidel als fets històrics o si està contribuint al mite de la unitat. Em limito a constatar la voluntat de reconciliació.